




Monitor follow-up acties OFS

Voorjaar 2019

DeNederlandscheBank

EUROSYSTEEM



Deze monitor biedt een overzicht van de opvolging die is gegeven aan de belangrijkste aanbevelingen uit voorgaande edities van het Overzicht Financiële Stabiliteit (OFS). De uiteenzetting gaat in op de opvolging van aanbevelingen voor zover die relevant zijn voor de risico's zoals beschreven in het OFS van het voorjaar 2019, met tussen haakjes de editie waarin dit risico voor het eerst uitgebreid in het OFS is benoemd. Het doel hiervan is om transparant te zijn over de ondernomen acties en alert te blijven op de voortgang. De in het OFS geïdentificeerde risico's worden via verschillende kanalen geadresseerd. Zo draagt de halfjaarlijkse publicatie van het OFS bij aan tijdige bewustwording van de systeemrisico's. Om deze systeemrisico's tegen te gaan roept DNB bovendien op tot concrete beleidsaanpassingen en zet zij, waar mogelijk, micro- en macroprudentiële instrumenten in.

Internationaal

1. Infrastructurele risico's: fintech, cyber en CCP's Opmars technologische innovatie in de financiële sector (voorjaar 2016)

In 2018 zijn belangrijke stappen gezet ten aanzien van het inspelen op technologische innovatie. DNB experimenteert met toepassingen van gestructureerde en ongestructureerde data om risico's te identificeren en te monitoren. Voorts wordt met verschillende partijen geëxperimenteerd om de mogelijkheden van real-time toezicht te onderzoeken. Daarnaast heeft DNB haar visie op digitalisering en de risico's daarvan verder aangescherpt. Voorbeelden hiervan zijn de lopende onderzoeken naar o.a. *artificial intelligence*, *InsurTech*, en *process mining*. Een ander voorbeeld is het verder uitbouwen van de AFM-DNB *InnovationHub* en het Maatwerk voor Innovatie programma. Ook heeft DNB stappen gezet met de automatisering en digitalisering van haar toezichtprocessen. Zo kunnen cloud-diensten digitaal worden gemeld.

Weerbaarheid tegen cyberdreigingen (najaar 2014)

Ten aanzien van cybercrime is de Nederlandse financiële sector voor georganiseerde criminele groepen een belangrijk potentieel doelwit. DNB monitort de volwassenheid van cyberbeveiliging tegen alle geavanceerde digitale dreigingen bij financiële instellingen en is gestart om het kader voor *self-assessment* te actualiseren. In 2019 zal dit nieuwe kader met extra cybersecurity aandachtspunten geïntroduceerd worden. In 2018 is tevens besloten om het TIBER-raamwerk (*Threat Intelligence Based Ethical Red-teaming*) uit te breiden naar de belangrijkste instellingen van de pensioen- en verzekeringssector. De kick-off hiervan was in januari 2019 en de eerste pilot is afgerond. Daarnaast draagt DNB actief bij aan het *TIBER-EU knowledge center*, waarbij andere landen worden ondersteund bij het opzetten en implementeren van een eigen TIBER-raamwerk.

Ordelijke afwikkeling CCP's in het geval van een faillissement (voorjaar 2015)

Eind 2016 publiceerde de Europese Commissie een wetsvoorstel over herstel en resolutie van centrale tegenpartijen. Hierover wordt in Brussel nog onderhandeld. In aanloop naar de nieuwe wet- en regelgeving ontwikkelt EuroCCP een herstelplan. DNB werkt aan een resolutieplan voor EuroCCP.



2. Klimaat en energietransitie risico's Financiële stabiliteitsrisico's van een disruptieve energietransitie (najaar 2018)

DNB verankert klimaat- en milieurisico's in haar toezicht en verwacht dat financiële instellingen tijdig anticiperen op veranderingen die op hen afkomen. In 2018 heeft DNB in kaart gebracht hoe klimaatrisico's beter geïntegreerd kunnen worden in haar toezichtsmethodologie. De aanbevelingen uit dit onderzoek worden in 2019 uitgerold. Hierbij ligt een focus op de *self-assessments* die financiële instellingen uitvoeren als onderdeel van hun (jaarlijkse) beoordelings- en evaluatieprocessen. In dat kader vraagt DNB instellingen om de effecten van klimaatrisico's in kaart te brengen en aan te geven hoe ze deze beheersen. In 2019 is DNB tevens van plan een uitvraag te doen naar hun blootstelling aan CO₂-intensieve sectoren en vastgoed met een voor de klimaatafspraken ontoereikend energielabel. Ook betreft DNB duurzaamheid in on-site onderzoeken bij banken, verzekeraars en pensioenfondsen. Daarnaast heeft DNB in 2018 door het uitvoeren van een stresstest inzicht gekregen in de financiële gevolgen van een disruptieve energietransitie. De hiertoe ontwikkelde methodologie draagt DNB in 2019 breed uit, onder andere aan toezichthouders en

financiële instellingen, met als doel hen te faciliteren in het inzichtelijk maken van transitierisico's.

Europees

3. Staat Europese banken: afwikkeling van banken Ineffectieve afwikkeling van banken (voorjaar 2015)

De afwikkelbaarheid van systeembanken vergt zowel de aanwezigheid van voldoende achtergestelde verliesabsorptiecapaciteit als de operationele capaciteit van banken en resolutieautoriteiten om *bail-in* effectief te kunnen implementeren. Op het gebied van verliesabsorptie voor systeembanken zijn in 2018 stappen gezet door de Single Resolution Board met de vaststelling van bindende MREL-eisen¹ op geconsolideerd niveau. Deze eisen moeten nog aangevuld worden met een achterstellingseis en de bepaling van de interne verdeling van MREL om ervoor te zorgen dat verliesabsorptiecapaciteit in de juiste vorm en op de juiste locatie aanwezig is. De recente afronding van BRRD II² in maart 2019 zal hiervoor een nader wettelijk kader geven. Daarnaast werkt DNB met de banken samen aan hun capaciteiten om de toepassing van *bail-in* door de resolutieautoriteit operationeel te ondersteunen.

4. Staat Europese banken: problemleningen Niet-presterende leningen (NPL's) op bank-balansen en gebreken in insolventiewetgeving (najaar 2016)

DNB bepleit in internationaal overleg dat streng wordt toegezien op NPL's, deze dienen verder te worden afgebouwd en er dienen adequate voorzieningen voor te worden getroffen. De Europese Raad en het Europees Parlement hebben in december 2018 een akkoord gesloten over de minimale hoogte van de te treffen voorzieningen voor NPL's. Dit wordt meegenomen in de revisie van de CRR³. Ook is de EBA gestart met een inventarisatie van juridische raamwerken voor het uitwinnen van onderpand.

5. Hoge schulden Wisselwerking tussen banken en overheden bij een marktcorrectie (najaar 2017)

De negatieve wisselwerking tussen banken en overheden kan opnieuw gaan opspelen en het is van belang deze verder te verbreken. Deze wisselwerking is in een discussie-document gepubliceerd ten tijde van het Bazel 3.5 akkoord. Het Bazels Comité heeft in februari 2019 overeenstemming bereikt over de consultatie naar aanleiding van dit discussiedocument en dit heeft geleid tot nadere vervolgstappen. Deze bevatten geen *pillar-1* maatregelen, maar wel kleine

¹ MREL: Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities, <https://srb.europa.eu/en/content/mrel>

² BRRD II: Bank Recovery and Resolution Directive II

³ CRR: Capital Requirements Regulation



stappen ten aanzien van dataverzameling, monitoring en transparantie. DNB blijft ervoor pleiten om in Europa verdergaande stappen te zetten in het beprijzen van overheidsschulden via risicoweging of concentratielimieten. Dit standpunt wordt onder andere ook door het Ministerie van Financiën ingebracht in de discussie over versterking van de Bankenuïe.

Nationaal

6. Omslag op commercieel vastgoedmarkt Gevolgen voor verdienmodel (najaar 2016)

DNB monitort de commercieel vastgoed exposures van de drie grote banken. Uit een stress-test berekening blijkt dat banken goed in staat lijken om verliezen van een eventuele vastgoedschok op te vangen. Naar aanleiding van het OFS heeft DNB zowel nationaal als internationaal gewaarschuwd voor te vergaande versoepeling van leenstandaarden. In samenwerking met CBS, werkt DNB aan het verbeteren van de datakwaliteit. Daarnaast blijft DNB aandringen op het versterken van betrouwbare en onafhankelijke taxaties.

⁴ UFR: Ultimate Forward Rate

⁵ EIOPA: European Insurance and Occupational Pensions Authority

7. Onevenwichtigheden woningmarkt Fricities bij aflopende aflossingsvrije hypotheke (najaar 2017)

Banken brengen de risico's van hun aflossingsvrije hypotheke in kaart en stimuleren huishoudens met een aflossingsvrije lening om tijdig maatregelen te nemen om problemen aan het einde van de looptijd te voorkomen. De campagne "Word aflossingsblij" die door de NVB is ingezet, heeft dit gestimuleerd. DNB en AFM hebben een toezichtstrategie op dit dossier opgesteld. Daarnaast pleit DNB voor verdere verlaging van de *Loan-To-Value* limiet, een minder procyclische *Loan-To-Income* systematiek, en verdere afbouw van fiscale subsidies op (financiering van) de eigen woning om zo de cycliciteit van de woningmarkt te verminderen. DNB doet dit zowel via publieke uitingen (OFS, Jaarverslag) als via advisering van de verantwoordelijke beleidsmakers.

8. Lage rente en de verzekeringssector Kwetsbaarheden in de verzekeringssector (najaar 2018)

DNB verwacht dat verzekeraars het effect van de UFR⁴ in hun *Own Risk and Solvency Assessment* betrekken en vraagt verzekeraars in hun kapitaal- en dividend beleid expliciet rekening te houden met deze economische

werkelijkheid. Wanneer een verzekeraar dividend uit wil keren, toetst DNB de gevolgen hiervan voor de economische solvabiliteitspositie en gaat hierover met de instelling in gesprek. In de toezichtrapportage blijft DNB de UFR-effecten monitoren. Bovendien wordt in de *Solvency II Review* gekeken naar de methode van de UFR extrapolatie.

In 2018 heeft EIOPA⁵ daarnaast een stresstest uitgevoerd bij vijf Nederlandse verzekeraars, waarin de gevoeligheid voor een lage rente wordt bevestigd. Om de financiële stabiliteit en de belangen van polishouders beter te kunnen beschermen is per 1 januari 2019 een herstel- en resolutieraamwerk voor verzekeraars van kracht geworden. DNB hecht aan een voortvarende implementatie van dit raamwerk. Tot slot zijn in het verleden afgegeven rendementsgaranties mogelijk moeilijk waar te maken bij een aanhoudend lage rente. DNB blijft er alert op dat verzekeraars deze garanties correct waarderen en terughoudend zijn met het afgeven van nieuwe garanties.





9. Lage rente en de pensioensector

De gevolgen van de lage rente voor de financiële positie (o.a. voorjaar 2017)

Tijdens de crisis is de financiële positie van pensioenfondsen aanzienlijk verslechterd en sindsdien is deze nauwelijks hersteld. De gedaalde rente en de gestegen levensverwachting, die hebben geleid tot een hogere prijs van pensioenopbouw, spelen hierbij een belangrijke rol. De komende jaren is het perspectief op volledige of gedeeltelijke compensatie voor prijsstijgingen voor veel deelnemers beperkt. Vooral de grotere fondsen beschikten eind 2018 nog niet over het minimaal vereist eigen vermogen, wat veelal neerkomt op een dekkinggraad van 104%. Bij een gelijkblijvende dekkinggraad moeten deze fondsen de aankomende jaren de pensioenen van actieve, slapende en gepensioneerde deelnemers korten. Daarom zetten DNB en de AFM in op een correcte, duidelijke en evenwichtige informatievoorziening over indexatie, korting en opbouwkorting van pensioenfondsen aan hun deelnemers. Ook zullen deelnemers beter inzicht krijgen in hun te verwachten pensioen met de infasering van de wet pensioencommunicatie.

